

Csákó malom

a vízikönyv száma XII/14.

A forrás után tizenkettedik sályi malom. Felső szomszédja a Kajla malom, alsó szomszédja a Leányfalusi malom.

A malom az 1900-as évek elején adásvétel útján Gorove János és neje budapesti lakosok birtokába került. Az 1903-ban készült műszaki terveknek már ők a megrendelői és az ő nevükre szól az 1906-ban kiadott engedélyokirat is. A Csákó malom őrlő berendezése 1906-ban 1 pár, 1.00 méter átmérőjű őrlőkőből és 1 hengerszékéből állt. Felülcsapott vízikerekének átmérője 3.40 méter, szélessége 0.60 méter volt, az engedélyokirat szerint másodpercenként 150 liter vizet használhatott fel a patak felduzzasztott vizéből. A Csákó malom vízikönyvébe 1941-ben bejegyezték, hogy az 5286 ai. 1906 sz. engedélyokirat érvénye megszűnt.

Irattári irományjegyzék (1892) [S12-01]

A 1156 csomagjelzésű dosszié az Országos Vízügyi Levéltár MISKOLCI VIZIG 6.9.0 feliratú, 35. számú dobozban található. Első irata egy *Irattári irományjegyzék Klein Ábrahám és neje sályi Csákó malmukra vonatkozó iratok* című dokumentum. A vízikönyv száma – XII/14 – az irat bal felső sarkában, az alispáni hivatal irattári jele – 113 – a jobb felső sarokban olvasható.

Az ügydarabok			Melyik vagy hány darab előirat, melyik számhoz és mikor adatott ki?
iktatókönyvi száma	irattári sorszáma	csatolványaik mennyisége	
113		4.	Az összes iratok és tervek a 24265/III ai 1940 sz. rendeletre kiadva. M. 1940. dec. 24 Visszajöttek 21790 ai. 1942 sz. 286 1943 aug. 5
125		1	
460		/ és tervek	
528		/	

Vízikönyv (1892 – 1967) [S12-03]

A XII/14 számú vízikönyv Daróczi pataknak nevezi a vízfolyást, ahol a Csákó malom áll. A régi jogot igazoló határozat száma 1883/ai, kelt 1892. március 4-én. Az ingatlan telekkönyvi száma: sályi 1 szrjvk 506 r. sz. A vízhasználatra vagy vízi munkára jogosított neve: Klein Ábrahám és neje sályi lakosok. A vármegyei irattárban 113/vk. 892 szám alatt helyezték el a vízikönyvi csomagot. A vízikönyvi dosszié belső oldalán, a bejelentés tárgya rovatban a következő olvasható:

1. Borsodvármegye alispánja 1892 évi július hó 22-én 4023 sz. a. határozatával Klein Ábrahám és neje sályi lakosoknak a tulajdonukat képező, a sályi hrjokban 506 r. sz. alatt bejegyzett, a daróczy patakon lévő malomhoz, az ezzel kapcsolatos vízhasználathoz jogosultságukat vízikönyvbe vezetetni rendeli.
2. Klein Ábrahám és neje egri lakosok bejelentik, hogy a tulnan irt vizimű adás-vétel után Gorove János és neje budapesti lakosok tulajdonába ment át.
3. 5286/ai. 906 Engedélyokirat és tervek elhelyezve.
4. 10812/ai. 907 Felülvizsg. jkv. elhelyezve.
5. 15305/ai. 1941 Az 5286 ai. 1906 sz. engedélyokirat érvénye megszűnt.

Jelentés (1892) [S12-11]

1892 július 22-én, Miskolcon kelt hivatalos jelentés arról, hogy a Klein Ábrahám és neje Csákó malmának jogos vízhasználatára vonatkozó, 1883/1892 számú alispáni határozat jogerőre emelkedett, ezt a vízikönyvbe be kell vezetni, az igazoló okiratokat és terveket a vízikönyv okirattárban el kell helyezni. Minderről értesíteni kell a miskolci kultúrmérnöki hivatalt, a vízikönyv vezetésével megbízott levéltárnokot, az egri járás főszolgabíráját, s utóbbi útján Sály község elöljáróit és a tulajdonost, Klein Ábrahámot és nejét.

Közlés (1892) [S12-12]

A Miskolcon 1892. október 10-én kelt alispáni irat felhívja a vízikönyv vezetőjének figyelmét, hogy a Klein Ábrahám és neje nevére bejegyzett 4 sályi malom Gorove János és neje budapesti lakosok tulajdonába ment át. Ezt a körülményt a vízikönyvben fel kell tüntetni, s a változásról értesíteni kell a III. kerület (miskolci) kultúrmérnöki hivatalt is.

Jelentés (1892) [S12-13]

Június 18-án kelt hivatalos jelentés arról, hogy az 1883/ai. 92 számú határozat jogerőre emelkedett.

Közlés (1892) [S12-10]

Kézbesítési ív arról, hogy az 1883 / ai. 892 számú határozatot Sály község elöljárói, valamint Klein Ábrahám és neje 1892. április 15-én megkapták.

A malomárok hossz és keresztoszvényei és műtárgyak (1903) [S12-14]

A dokumentum kézzel írt címlapján a malom - Csákó malom - és a tulajdonos neve olvasható: Gorove János. A tervet Kolos Mihály okleveles mérnök készítette Budapesten, 1903 decemberében.

A hossz-és keresztoszvények adataiból kiolvasható, hogy a Csákó malom a malomcsatorna 80+70 szelvényénél állt, felülcsapott vízikerekére a Kajla malom vízikerekerei alól, 134.64 tengerszint feletti magasságból, 133.88, illetve 133.51 méter szinten, vagyis alig 0.80

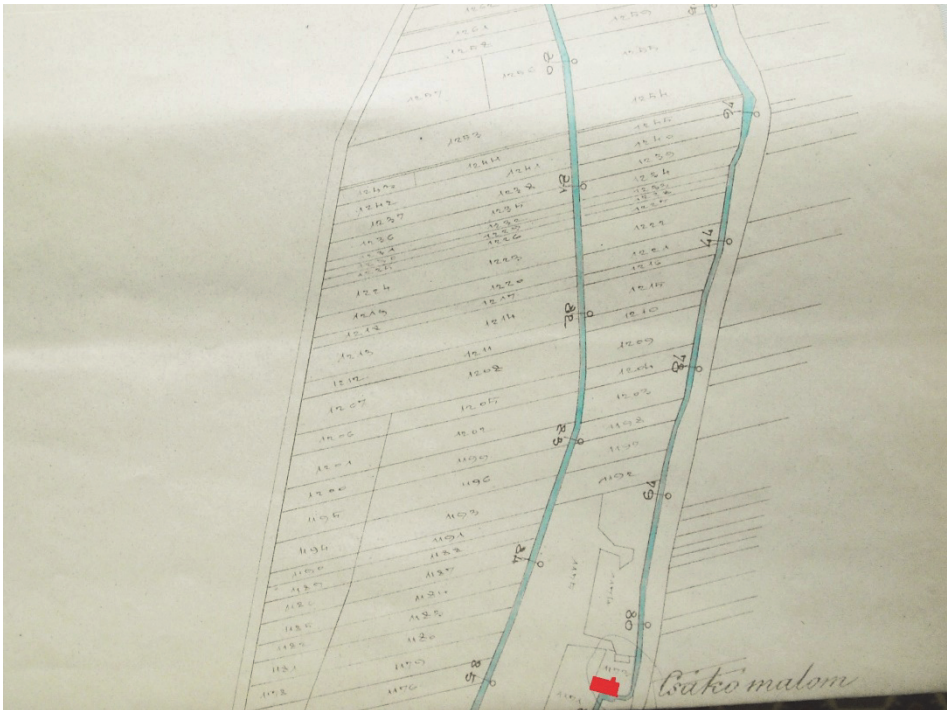
méteres eséssel érkezett a víz. A Csákó malom 3.40 méter átmérőjű, 0.60 méter széles vízikereke alól pedig 130.09 szintről 129.84 méterre, azaz alig 0.25 méteres eséssel ért a víz a Leányfalusi malom vízikerekére.

A patak hossz és keresztmetszénei (1903) [S12-15]

A vadpatak hossz- és keresztmetszvény rajza 1:100 (magasság) illetve 1:10000 léptékben mutatja 199.00 méter tengerszint feletti magasságtól 125.00 méterig a sályi patak egykori medrét, a duzzasztó gátak és közúti hidak helyét. A patak medrének szélességét, mélységét, formáját 1-től 93-ig számozott keresztmetszvény segít meghatározni 1:100 léptékben.

Helyszínrajz (1903) [S12-16]

A folyásirány szerinti felsorolásban tizenkettedik a Csákó malom. A helyszínrajzon jól látható, hogy a malomcsatorna jobb partján, a 80+70 szelvénynél állt a pirossal jelölt malomépület. A Kurva malomhoz és a Kajla malomhoz hasonlóan, a Csákó malomnál is derékszögű kanyarral vezették a malomcsatorna vizét a malomfőre, onnan a felülcsapott vízikerekre. Az alvízcsatorna egy ellentétes irányú derékszögű kanyar után vezette tovább a vizet.

Helyszínrajz – részlet (a Csákó malom épületének pirossal jelölt része kiemelés a szerzőtől)

Műszaki leírás (1903) [S12-17]

A műszaki leírás általános részét – amely mind a 13 sályi malomra vonatkozik - lásd a Latori felső kendertörő cím alatt.

B. 12 C s á k ó m a l o m

Tulajdonos: Gorove János sályi földbirtokos. A vízhasználat igazoltatott Borsodmegeye alispánjának 4023/92. VII.22 sz. határozatával. Vármegyei vizikönyv száma :

A vízkivétel a patak 21+69 szelvényénél levő duzzasztógát segélyével történik, melynek adatai az általános részben foglaltatnak.

A malom hajtása céljából a csatorna 80+70 szelvényénél egy 3.42 m. magas fenéklépcső van alkalmazva, s miután 1 db. 1.00 m. átmérőjű örlőkővel és 1 db. 11 sz. hengerrel dolgozik, melyek üzemben tartásához 3.0 – 3.0, tehát összesen 6.0 lóerő szükséges, másodpercenként legalább $Nn/8-10 H = 6.0/90.8 = 193$ liter vízmennyiséget igényel. E vízmennyiség, számbavéve a csatorna keresztiszelvény méreteit, valamint esését, a mederben a hosszszelvényből látható vízszlop magassággal folyik el.

Egy db. 3.40 m. átmérőjű, felülcsapott vizikerékkel bir, mely fölött két szabadzúgóval és egy kerékszilippel ellátott malomfő van alkalmazva.

Ennek méretei:

Küszöb magasság	az	alapsík	fölött:	133.51 m.
Tábla	„	„	„	133.88 m.
Tiltógerenda	„	„	„	134.26 m.

Nyílások szélességei balról jobbra sorrendben: 0.25 m. 0.60 m. és 0.65 m.

E malom tulajdonosát a csatorna 69 + 00 és 81 + 20 szelvényei közti résznek fenntartása illeti. Hozzájárul a Kajla és Leányfalusi malmokkal együttesen az 52 + 50 szelvényénél kiágazó, s az általános részben ismertetett árapasztó csatorna fenntartásához is.

Fixpontok a malom felvételénél az alapsík fölött:

- 1.F.P.1: A malomfő baloldali partfala közvetlenül a zsilip melletti fedőkővének teteje: 134.343 m.
- 2.F.P.2: A jobboldali partfalon mint F.P.1: 134.369 m.
- 3.F.P.3: A keréktengely vaságának teteje: 131.870 m.

Budapest 1903 december 31. Kolos Mihály

okl. mérnök

Engedélyokirat (1906) [\[S12-09\]](#)

Az 1906-ban keltezett engedélyokirat Gorove János nevére szól.

Borsodvármegye Alispánjától

5286/ai 906

A vízikönyv száma

XII/18

Engedélyokirat

1.§.

Gorove János Borsodvármegye Sály községi lakos az 1885 évi XXIII t. cz. 190 és 192 § ai alapján a 4023/ai 92 szám alatt jogerős határozattal igazolt úgynevezett Csákó malom vízhasználat joggyakorlatára a hivatkozott törvény 161 és következő § ai alapján, a következő határozatok szoros megtartásának kötelezettsége mellett engedélyt nyer. Borsodvármegyébe kebelezett Sály község határában a Lator patak víz folyás balpartjára jelen engedélyokirat kiegészítő részét képező és Kolos Mihály okl. mérnök által készített műszaki tervek szerint fenálló Csákó malom vízhasználat viziműveit fentartani és használni illetve a már eddig is meglévő vízhasználatot gyakorolni, s az azzal kapcsolatos víziműveket pedig fentartani és használni.

2. §.

Az engedély tartama az 1885 évi XXIII t. cz. 192 §. Alapján időhöz nem köttetik.

3. §.

Az engedélyezett Csákó malom vízhasználattal kapcsolatos munkálatok a következők:

a., Felsőmalom csatorna a helyszínrajzban 69+00 sz. helytől a malom főig terjed, összes hossza 1170 méter felső végén 134.15-, a malom főnél 189.51 méter alapsík feletti fenék magassággal 1.00 méter fenék szélességgel 1.1 hajló oldal lejtőkkel bír.

b., Malomzsilip a helyszínrajzon 80+70 sz. jelölt helyen 2 szabadzugóból és egy kerékre vezető zugóból áll. Küszöbének magassága az alapsík felett [...] méter.- A nyílások szélessége balról jobbra:0.25.0.60 /: kerékre vezető :/ 0.65 méter. A nyílások elzárására szolgáló táblák magassága 0:7 méter.

c., Alsómalom csatorna a vizikerektől lefelé 50 méterre terjed; a vizikerek alatt 130.00-, a 81+50 számú szelvényeinél 129.90 méter fenék magassággal bír. Fenék szélessége 1.00 méter, oldal lejtői 1:1 hajlók.

4. §.

Engedélyes jogosítva van:

a., malomárok vizét pedig a malomfő zsilipnél 133.88 méter magasságig felduzzasztani.

b., az előbbi pontban engedélyezett módon felduzzasztott vizet a tulajdonát képező Borsodvármegye Sály község határában 1173 kat hr szám alatt felvett 1 pár örlőkővel, 1 db hengerszékkal és 1 db felülcsapot vízi kerékkal bíró örlő malom üzemben tartására használni, a malomnál levő vízszin esés a malomfőnél engedélyezett duzzasztási magasságtól lefelé az alsó vízszintig számítva 3.42 méter.

c., A felduzzasztott vízből másodpercenként 150 liter vizet használni s ezzel a

¹ A szám nem olvasható

malom üzemben tartásához szükséges 6.00 lóerőt kifejezni.

d., A malomárok karbantartása alkalmával kihányt iszapot mindkét parton 2.00 méter szélességben elhelyezni.-

5. §.

Engedélyes köteles:

a., Az engedélyezett víziműveket saját költségen, mások hozzájárulása nélkül jókarban tartani

b., A felső tarizsa malom engedélyokiratával engedélyezett terelőmű létesítéséhez és fentartásához 15/139 arányban, a Cziframalom engedélyokiratával engedélyezett Alsó tarizsa malom alatti árapasztó átalakítási és fentartási költségeihez 1/6 arányban, a Kajlamalom engedélyokiratában engedélyezett 52+48 számszelvényénél levő árapasztó fentartásához 1/3 arányban hozzájárulni.

c., A Latorpatak medrének és partjainak az 1885 évi XXIII t. cz. 5. §-os alapján való jókarban tartásához a Felsőtarizsa malom engedélyokiratában megjelölt 15/159 arányban hozzájárulni.

d., Az engedélyezett duzzasztási magasságot különbeni 600 koronáig terjedhető pénzbüntetés terhe alatt betartani; ha a vízszin az engedélyezett magasság fölé emelkednék, a víz fölösleget a szabad zugó zsilipnyitási tábláinak felhozása által a fenéken lebocsátani.

e., A víziműnél elhelyezett magassági jegy sértetlen megőrzéséről gondoskodni, annak esetleges megsérülését vagy elpusztulását 8 nap alatt 200 koronáig terjedhető pénzbírság terhe alatt a járás főszolgabírójának bejelenteni.

f., Engedélyes személyében beállott változást a változás napjától számított 30 napon belül 200 koronáig terjedhető pénzbírság terhe alatt a vizikönyvbe való bejegyzés végett, az alispánnál bejelenteni.

g., Mindazon vízhiányt illetve vízfolyási zavarokat, melyeket a vízhasználat által érintett vízfolyásoknak hatóságilag elrendelt tisztogatása közben a tisztogatás keresztül viteléhez szükséges munkálatok idéznek elő kártérítés nélkül tűrni.-

i., Az engedélyokiratot mellékleteivel együtt eredetiben vagy hiteles másolatban a hatóság kívánatára bármikor előmutatni.

6. §.

Az engedélyokiratban megállapított jogok és kötelezettségek engedélyes jogutódaira is átszállanak.

7. §.

Magassági jeggyel lesz megjelölendő:

A malomfőnél 139.88 méter magasságban a megengedett duzzasztási határ.- Ezen kívül elhelyezendő egy vonatkoztató jegyis valamely közelben levő szilárd szerkezetű épületen, vagy építményen.-

A magassági és vonatkoztató jegyek elhelyezése az elkészült víziművek hatósági felülvizsgálása alkalmával történik.- Ugyan akkor helyezettnek el a mederkarbantartást jelölő kő , vagy faoszlopok is.

8. §.

Jelen engedélyokirat kiegészítő részét képezik:

a, Műszaki leírás	1 drb
b, Helyszínrajz	1 „
c, Patak hossz és ker. szelv. rajz	1 „
d, Malomárok hossz és ker. szelv. és műtárgyak	1 „

e, A jelentési és igazolási iratok	2 „
összesen	6 drb

9. §.

Az engedélyokiratban felsorolt magasságok az Adria tenger színe felett a következő alappontokban vannak vonatkoztatva:

- 1, A malomfő baloldali partjába következik a zsilip melletti fedő kövének teteje, amelynek magassága 134.349 méter.
- 2, A jobboldali partfalon melynek magassága 134.369. méter
- 3, Keréktengely vaságyának teteje melynek magassága 130.870 méter

10. §.

Engedélyes köteles a magassági és vonatkoztató jegyeket jelen engedélyokirat keltétől számított 2 hónap alatt beszerezni és azok megérkezését az egrijárás főszolgabírójának bejelenteni.

Miskolcz 1906 Május 17.

alispán h.
/aláírás/

Az engedélyokiraton, a pecsét és az aláírás után olvasható (feltehetően a miskolci kultúrmérnöki hivatal) javítás: *A 9 §. 3-ik pontjában a 130.870 méter 131.870 méterre kijavítandó.*

Jegyzőkönyv (1907) [\[S12-05\]](#)

Az 1907 június 5-én Sályban megtartott helyszíni eljárást az egri járás főszolgabírája rendelte el 1332/1907 számú, a Csáki malom vízhasználatának hatósági felülvizsgálatát elrendelő végzésében. A jegyzőkönyvből ismeretes, hogy az eljáró hatóság mindent rendben talált. Az eljárás költsége 7 korona 12 fillér, melyből 5 korona a hatósági szakértő díja. A pénzt a malomtulajdonos nevében a kasznár fizette be a hatósági szakértőnek. Sály község előjáróságát Reviczki József bíró képviselte.

A június 7-iki hatósági felülvizsgálatról szóló értesítést Farkas József kisbíró május 22-24-én kézbesítette, ezt az érintettek a kézbesítési iven aláírásukkal igazolták. Bodnár György, Bodnár Pál és Hindulák György személyesen, báró Seckendorf Ármin és Gorove János megbízottaik útján, Schwarz² Jakab és Friedmann Lőrinc feltehetően levélben értesültek az eseményről.

Megszüntetés (1941) [\[S12-07\]](#)

A Miskolcon 1941. VII. 15-én kelt irat aláírója arról értesíti az érdekelteket, hogy *Özv. Dr. Gorove Lászlóné un. Csákó malmához tartozó vízhasználati engedély megszüntetése tárgyában 7587/ ai.1941.sz. alatt kiadott véghatározatom jogerőre emelkedett, amiről az összes érdekelteket ezuton értesítem. Ezzel kapcsolatban utasítom a vármegyei vízikönyv vezetésével megbízott főlevéltárost, hogy az 5286/ ai. 1906 sz. engedélyokirat érvényének megszűnését a XII./14.sz. vízikönyvbe ezen értesitésem számára hivatkozva jegyezze be s értesitésem egy példányát csatolja a XII./14.sz. vízikönyv irataihoz. A vízikönyv címlapját piros vonással huzza keresztül s annak úgy iratait, mint terveit továbbra is hagyja meg helyükön. A határozatból nem derül ki, vajon miért szűnt meg 1941-ben a Csákó malom. A vízikönyv vezetője áthúzta piros vonallal a címlapot, és bejegyezte, hogy *Az 5286 ai 1906**

² Schwarz (Schvarz) Jakab neve a vízikönyv dokumentumaiban „v” és „w” formában is szerepel.

sz. engedélyokirat érvénye megszűnt. A vízikönyv a háború után így került a miskolci vízügyi igazgatósághoz, ahol – mint alább látni fogjuk, 1967-ben másodszor is visszavonják a Csákó malom vízjogi engedélyét.

Iratjegyzék a 1156 számú vízikönyvi csomaghoz (1950 . után) [\[S12-02\]](#)

folyószám	iktatószám	az irat tárgya	Darab-szám
1-4	-	Tervek, műszaki leírás	4
5	4023/1892	jelentés	1
6	6461/1892	közlés	1
7	4023/892	jelentés	1
8	449/1892	közlés	2
9	5286/1906	eng. okirat	1
10	449/1892	határozat	1
11	1907 III.5.	jegyzőkönyv	1
12	15305/	megszüntetés	1
13	10794/1967	felülvizsgálat	1
14	- „ -	feljegyzés	1
15	10794/2/1967	Határozat, vízjogi engedély visszavonása	2

Vízhasználati felülvizsgálat (1967) [\[S12-04\]](#)

A Miskolcon 1967. IX. 21-én keltezett felülvizsgálat megállapítja, hogy a Csákó malom megszűnt.

Feljegyzés (1969) [\[S12-04\]](#)

A Miskolcon 1969. január 28-án keltezett feljegyzés előírja, hogy a felülvizsgálat elvégzését az ügyiratszám feltüntetésével be kell jegyezni a vízikönyvbe. Az ügy előadója, dr. Jászay ily módon korigálta a két évvel korábban, 1967-ben a vízikönyvi nyilvántartást megszüntető határozatot. Hála a lelkiismeretes jogásznak és a Környezetvédelmi és Vízügyi Levéltár mai munkatársainak, a Csákó malom vízikönyve és a hozzá tartozó dokumentumok, műszaki tervek ma (2016-ban) is megtekinthetők, tanulmányozhatók Budapesten.

Határozat, vízjogi engedély visszavonás (1967) [\[S12-04\]](#)

Az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság, mint elsőfokú vízügyi hatóság 1967. február 7-én keltezett határozata visszavonja a Borsod vármegye alispánja által 1892-ben

és 1906-ban kiadott, 1941-ben egyszer már megszüntetett vízjogi engedélyt, a vízikönyvi nyilvántartást pedig megszünteti. A megszüntetésről másodszor is kiadott, 1967-ben keltezett határozat az 1892-ben megnyitott vízikönyv utolsó dokumentuma.

[S12] <http://motka.gyor.hu/post/130/>

[S12-01] <http://motka.gyor.hu/file/atch/130/1156-01.pdf>

[S12-02] <http://motka.gyor.hu/file/atch/130/1156-02.pdf>

[S12-03] <http://motka.gyor.hu/file/atch/130/1156-03.pdf>

[S12-04] <http://motka.gyor.hu/file/atch/130/1156-04.pdf>

[S12-05] <http://motka.gyor.hu/file/atch/130/1156-05.pdf>

[S12-06] <http://motka.gyor.hu/file/atch/130/1156-06.pdf>

[S12-07] <http://motka.gyor.hu/file/atch/130/1156-07.pdf>

[S12-08] <http://motka.gyor.hu/file/atch/130/1156-08.pdf>

[S12-09] <http://motka.gyor.hu/file/atch/130/1156-09.pdf>

[S12-10] <http://motka.gyor.hu/file/atch/130/1156-10.pdf>

[S12-11] <http://motka.gyor.hu/file/atch/130/1156-11.pdf>

[S12-12] <http://motka.gyor.hu/file/atch/130/1156-12.pdf>

[S12-13] <http://motka.gyor.hu/file/atch/130/1156-13.pdf>

[S12-14] <http://motka.gyor.hu/file/atch/130/1156-14.pdf>

[S12-15] <http://motka.gyor.hu/file/atch/130/1156-15.pdf>

[S12-16] <http://motka.gyor.hu/file/atch/130/1156-16.pdf>

[S12-17] <http://motka.gyor.hu/file/atch/130/1156-17.pdf>